

ALTGRAF SALM-REIFFERSCHIEDT-HAINSPACH

Podle zachovaných písemných informací lze položit počátky rodu Salmů až k císaři Karlu Velikému. Nejstarším jednoznačně písemně doložitelným předkem rodu byl Siegfried I. (Sigefroy), hrabě z Lucemburska, Salmu a Moselgau (922 ? - 998), zakladatel hradu a města Lucemburk (Lucilinburhuc). Byl potomkem Wigerica de Lorraine (870-919 ?), jehož ženou byla Cunegonde di Friuli, vnučka Ludvíka II. Kocktavého, jehož pradědem byl právě Karel Veliký.

Salmové patří mezi velmi rozvětvené evropské šlechtické rody, a jak tvrdí někteří čeští historikové, místy až do nepřehlednosti. V zásadě se dělí na dvě větve, rozdělené roku 1163, a to na dolnosalmskou, která má pět linií a hornosalmskou, která čítá čtrnáct linií. Mezi nejvýznamnější rody, odvozující svůj původ z rozvětveného rodu Salmů, lze počítat v 10. a 11. století hrabata Limburská, v následujícím století vévody Lotrinské či hrabata Lucemburská, která v linii počínající již řečeným SIEGFRIEDEM, přes HEINRICHA I. Moselského (998-1026), GISELBERTA, panujícího v 11. století až po Konráda II., po němž nastupuje jeho bratranec, zakladatel namurské dynastie, JINDŘICH IV SLEPÝ. V tomto období se Salmové dočkají jednoho ze svých dynastických vrcholů, když byl HERMAN I. ze SALMU (1035-1088) zvolen v roce 1081 v Goslaru císařem Svaté říše římské. V dějinách říše je jeho vystoupení spíše jen epizodní, nicméně ukazuje na velmi vysoké postavení Salmů již v tomto historickém období plném politických mocenských bojů o nadvládu v Evropě. Také v jeho postavě vidíme úzké propojení domu Salmů s Lucemburskem. Ostatně Salmové odedávna ovládali území v okolí dnešního Lucemburska, řeky Mosely a jejích přítoků, území Lotrinska či vévodství Bar. Toto území v okolí středního a dolního toku řeky Rýn patřilo ve středověku i novověku k nejbohatším a jeho majitelé pochopitelně k nejvlivnějším členům aristokratické evropské rodiny. Odedávna se také o tato území vedly války mezi Francií a Svatou říší římskou. Proto neudiví, že Salmové ale i Lucemburkové (ti ač císaři Svaté říše římské) byli zároveň vazaly francouzského krále. Salmové také byli vždy propojeni s francouzskou královskou krví.

Po Jindřichu IV. nastoupila na lucemburský trůn vzácná žena a vynikající panovnice, ERMESINDA LUCEMBURSKÁ (1196-1247). Jejím synem byl JINDŘICH V. VELIKÝ, který se velmi zasloužil o rozvoj lucemburského panství. Jeho vnuk, JINDŘICH VII. LUCEMBURSKÝ byl prvním z Lucemburků, kdo nastoupil na císařský trůn Svaté říše římské. Po něm následuje v Čechách důvěrně známý JEAN neboli JAN I. Lucemburský, který dosedl na český královský trůn v roce 1310 jako desátý český král (za ženu si vzal Elišku Přemyslovnu). Po jeho tragické smrti vládl jako císař a český král jeho syn KAREL, řečený IV, posléze jeho syn WENCEL, neboli Václav a nakonec SIGISMOND tedy SIGMUND Lucemburský, vládnoucí jako poslední v této dynastické lucemburské linii v letech 1419 až 1437. Jiným velmi významným rodem, odvozujícím svůj původ od Salmů (pochopitelně také od dalších významných rodů) je dynastie vévodů z Baru, Anjou či Valois. Příbuzenskými vztahy jsou s tímto rodem propojeny takřka všechny významné evropské šlechtické ale i královské rody. Roku 1416 zaniká přímá linie rodu Niedersalm a dědictví přechází na pány z Reifferscheidtu a Dycku (odvozují svůj původ od hrabat Limburských). Od roku 1460 pak po oficiálním schválení se JOHN VI. nazývá hrabětem ze Salmu a Reifferscheidtu.

Odedávna pak Salmové patřili mezi podporovatele římských císařů, v jejichž službách často sloužili, především jako válečníci a vojevůdci vynikajících kvalit. Jedním z předních vojevůdců ve službách císaře byl Niklas Salm (1459-1530). Bojoval nejprve za Karla Smělého, později přešel do služeb Habsburků. Vyznamenal se v bitvě u Pavie, kde se podílel na zajištění francouzského krále Františka I., odtud odešel do Uher, kde bojoval proti Osmanům. Nejslavnějším činem Niklase (Mikuláše) Salma byla ale hrdinská obrana Vídně proti Osmanským Turkům v roce 1529. Díky jeho organizačním a vůdcovským schopnostem utrpěl sultán Sulejman I. před Vídní jednu z největších porážek svého života. Hrabě Salm, v té době již jedenasedmdesátiletý, řídil boj na hradbách osobně. Při rozhodujícím útoku byl ale smrtelně zraněn a zemřel 30. května 1530. Císař Karel V. mu z vděčnosti nechal ve Vídni vybudovat pomník, na němž byly zachyceny všechny jeho bitvy.

Pro svůj původ a zásluhy získali Salmové nejen knížecí tituly, ale linie Salm-Reifferscheidt usedlá v Čechách, pak v roce 1628 i specifický titul starohraběcí, ukazující na jejich výjimečný starobylý původ sahající až ke Karlu Velikému. Koncem 17. století se tato linie propojuje sňatkem se starou českou šlechtickou rodinou Slavatů z Chlumu a Košumberka natrvalo se usazuje v českém království. Zakladatelem linie Salm-Reifferscheidt-Hainpach byl starohrabě Leopold Anton (1699-1769), dědic statku Lipová (Hainpach) ve Šluknovském výběžku a stavitel zdejšího zámku. On to také byl, kdo zakoupil zámek Štířín a kompletně jej přestavěl do dnešní podoby. Po něm vládl na panství syn Franz Václav (1747-1832) a v další generaci Franz Vincent (1774-1842). V další generaci pokračovali na Lipové synovci Franze Vincenta, Franz Josef (1819–1891), Alois Josef (1820–1889) a Jan Josef (1822–1885). Franz Josef, dědic Lipové a Světlé n. S., sloužil nejprve v císařské armádě, později se věnoval politice a byl poslancem českého sněmu. Zastával mimo jiné tyto funkce: byl skutečným tajným radou a komořím, nejvyšším dědičným komorníkem nad stříbrem království Českého, majitelem velkokříže železné koruny, rytířem řádu Leopoldova, suverénního řádu Johanitů, rytířem Božího hrobu, komandérem řádu Francouzské čestné legie, či doživotním členem panské sněmovny. Všichni členové rodu zastávali významná postavení ve společnosti včetně postů nejvyšších, kupříkladu jako poslanci říšského sněmu. Sám Leopold Anton byl generálem a posléze říšským polním maršálem, který sloužil pod princem Evženem Savojským a zúčastnil se bitvy u Bělehradu a Petrovaradína, kde získal nesmírné bohatství z válečné kořisti. Koneckonců i výnosy z panství Hainpach byly tak vysoké (cca 22.000 zlatých ročních výnosů), že dovolovaly postavit impozantní budovu zámku během nemnoha let před polovinou osmnáctého století. Velkostatek Lipová zdělila nakonec poslední představitelka rodu Johanna (1827-1892), provdaná za hraběte Josefa Oswalda Thun-Hohensteina (1817-1883), který převzal jméno rodu a vytvořil tak linii Thun-Hohenstein-Salm-Reifferscheidt. Příslušníci této linie drželi Lipovou až do pozemkové reformy v době první republiky.

Vraťme se ale v našem stručném příběhu rodu Salmů k našemu oslavenci, zakladateli zámku v Lipové a rovněž tak zakladateli rodové linie Salm–Reifferschiedt-Hainpach. Leopold Anton se narodil 23. července roku 1699 Franci Wilhelmovi, starohraběti Salm-Reifferscheidtovi a Marii Agnes, hraběnce Slavatové, příslušnici jednoho z nejmocnějších českých šlechtických rodů té doby jako šesté dítě. Již jako mladík narukoval do armády po vzoru svých předků a jako sedmnáctiletý až dvacetiletý se účastnil největších bitev pod velením prince Savojského. Ten mu byl pravděpodobně velkým životním vzorem, neboť i zámek v Lipové nese mnoho společných rysů (buť ve skromnějším měřítku) se zámkem princovým, postaveným nedaleko Vídně v Schloss Hof, který se stal společenským centrem císařství

v dobách největší vojenské slávy Evžena Savojského. Hildebrandtova stavba pro prince Savojského byla stavěna ostatně jen zhruba deset let před započítáním stavby lipovského zámku.

Nežli se však starohrabě Leopold pustil do stavby zámku, zažil velmi mnoho životních peripetií nejen na poli válečném. Ačkoliv máme o jeho životě dosud jen velmi málo a jen kusých informací, víme přesně, že se své vojenské kariéry, u jejíž počátků stáli vlivní členové salmovské rodiny působící u vídeňského dvora, vzdal velmi záhy. Sotva získal vysokou generálskou hodnost a hodnost polního maršála, a to dříve nežli jeho velký vzor princ Savojský, pravděpodobně opustil armádu a aktivní vojenskou službu a začal budovat své lipovské panství. Impulsem jistě byla řada vážných zranění a onemocnění, nákaza morem. To však byly vcelku běžné útrapy vojenského života a neměly by vést k ukončení slibné vojenské kariéry.

Samotný jeho životopis by byl velmi zajímavým příspěvkem k poznání doby vlády císaře Leopolda a jeho následovníků, tedy první poloviny osmnáctého století. Pro naše účely postačí, zmíníme-li se o faktu, že byl po svém otci prvním zakladatelem nové rodové linie, která používala přídomek z Hainspachu a že zámek byl stavěn pravděpodobně pro jeho první ženu, Marii Annu hraběnku z Althannu (1700-1737), která však zemřela již v červnu roku 1737, tedy v době, kdy se začaly teprve budovat hlavní nosné zdi budovy. Zajímavé je, že hraběnka Althanová byla vdovou s pěti dětmi, když si za muže brala Leopolda Antona. V té době však již nežila ani jeho matka, která zemřela, už když bylo Leopoldovi devatenáct let, ani jeho otec, který zemřel v roce 1734. Druhou ženu, Marii Annu z Auerspergu (1719-1743) s níž měl dceru Marii Josephinu (1743-1796) si vzal starohrabě krátce po smrti své první choti. Teprve se třetí ženou, Marií Karolínou z Dietrichsteinu (1722-1790) se dočkal mužského potomka rodu, Johanna Franze Wenzela (1747-1802). Leopoldovým nevlastním bratrem z druhého manželství jeho otce byl Anton Joseph Franz, starohrabě von Salm-Reifferscheidt-Raitz, zakladatel moravské rájecké větve Salmů, se narodil v roce 1720.

Zámek se začal stavět v roce 1737 a stavba se protáhla až do roku 1746, respektive podle zachovaných stavebních účtů pravděpodobně až do roku 1756. O stavební historii postrádáme od 60. let 18. století prakticky jakýchkoliv archivních dokladů. Pokládáme však za nesporné, že autorem architektonického návrhu stavby byl Girolamo Costa, který se narodil v druhé polovině sedmáctého století v Pellio Intelvi v provincii Como v Milánském kraji. V Čechách působil od roku 1727 do 1741 jako architekt a malíř.

Zámek se stavěl v nejednoduché době válek o dědictví rakouské, které poznamenaly i okolí dnešní Lipové. Kupříkladu v roce 1740 byl obsazen Šluknov a za druhé slezské války v letech 1744 až 1745 prošla císařská vojska i nepřátelská vojska znovu Šluknovem, Rumburkem a okolím. Též za následující sedmileté války v letech 1756 až 1763 protáhly okolím Hainspachu několikrát rakouské i pruské oddíly. V roce 1758 se stalo území výběžku jedním velkým vojenským táborem. Zajímavý je fakt, že Leopold Vilém, císařský generál ověnčený úspěchy z válečných tažení proti Osmanské říši, kterých se účastnil v mládí, se (pokud je nám známo) nijak neúčastnil válek o rakouské dědictví a zůstával stranou tohoto dění, kdy šlo v podstatě o budoucí vývoj či dokonce samu existenci císařství.

Starohrabě Leopold Anton místo budování kariéry vojenské či politické se věnoval především rozšiřování vlastního dominia. Za svého života zakoupil štiřínské panství se zámkem, který přestavěl do dnešní podoby a další nemovitosti v Praze a Vídni. Byl ekonomicky zdatným majitelem panství, které za jeho vlády vzkvétalo.